

Basisanalyse 2006

Habitatområde nr. 72

**Blåbjerg Egekrat, Lyngbos Hede
og Hennegaards Klitter**

RIBE AMT

Indhold

BLÅBJERG EGEKRAT, LYNGBOS HEDE OG HENNEGÅRDS KLITTER	5
1 Indledning	5
Natura 2000-planer	5
Gunstig bevaringsstatus	6
2 Beskrivelse af området	7
Administrative bindinger	7
Landskab og geologi	8
Hydrologiske forhold	8
Arealanvendelsen før og nu	8
3 Habitatområdets naturtyper og arter	9
Beskrivelse af naturtyper	9
4 Mangler i datagrundlaget	9
5 Foreløbig trusselsvurdering	10
Eutrofiering og tilgroning	10
Arealreduktion af naturtyper	10
Invasive arter	12
6 Modsatrettede naturinteresser	12
7 Naturforvaltning og pleje	12
8 Nykonstaterede eller nyindvandrede naturtyper	13
9 Litteraturliste	13
Anvendt litteratur	13
Baggrundslitteratur	13
Læsevejledning	Bilag 1
Beskrivelse af arternes biologi	Bilag 2
Beskrivelse af væsentlige typer af trusler	Bilag 3
Teknisk bilag, arter og naturtyper	Bilag 4
Kort	Bilag K1-K2

Blåbjerg Egekrat, Lyngbos Hede og Hennegårds Klitter

Habitatområde 72

1 Indledning

I medfør af Lov om Miljømål skal der laves en forvaltningsplan for hvert af de internationale naturbeskyttelsesområder i Danmark – en såkaldt Natura 2000-plan. Naturbeskyttelsesområderne omfatter EF-habitatområder, EF-fuglebeskyttelsesområder og Ramsarområder. Tilsammen kaldes de Natura 2000-områder. De nævnte områder har deres udspring i to forskellige EF-direktiver og en international aftale:

Habitatdirektivet

Habitatdirektivet fra 1992 har som helhed til formål at beskytte naturtyper og arter, der er truede, sårbare eller sjældne i EU. Til dette formål skal medlemsstaterne udpege en række særlige bevaringsområder, de såkaldte habitatområder. Hvert enkelt habitatområde er udpeget med henblik på at beskytte bestemte naturtyper og arter af dyr og planter. Nogle naturtyper og arter er prioriterede, hvilket medfører et særligt ansvar for beskyttelsen. Naturtyperne er anført på direktivets bilag I, og arterne på direktivets bilag II.

Fuglebeskyttelsesdirektivet

Fuglebeskyttelsesdirektivet fra 1979 har til formål at beskytte levestederne for fuglearter, som er sjældne, truede eller følsomme overfor ændringer af levesteder i EU. Til dette formål skal medlemsstaterne udpege en række fuglebeskyttelsesområder hvor disse fugle yngler eller regelmæssigt gæster for at fælde fjer, raste under trækket eller overvintre. Hvert enkelt fuglebeskyttelsesområde er udpeget for at beskytte levesteder for en eller flere af de fuglearter, der er opført på direktivets liste I.

Ramsarkonventionen

Ramsarkonventionen er en aftale mellem mange lande (ca. 150) om at beskytte vådområder af international betydning, især som levesteder for vandfugle. Konventionen blev underskrevet af de første lande i 1971, og Danmark tiltrådte den i 1977. Ramsarområder er beskyttede vådområder med særlig betydning for fugle, og i Danmark er der udpeget 27, hvoraf de fleste findes i de lavvandede dele af vore farvande. I alt er udpeget 7.400 km².

Natura 2000-planer

Natura 2000-planlægningen er en løbende planlægning, der revideres, udbygges og opdateres hvert 6. år. Planerne vil udgøre grundlaget for naturforvaltningen i områderne.

En plan for et Natura 2000-område består af:

- En basisanalyse
- En målfastsættelse
- Et indsatsprogram

Basisanalysen

Formålet med basisanalysen er at skabe et faktuel grundlag for den konkrete prioritering af forvaltningsindsatsen, således at det kan dokumenteres, at den nødvendige indsats for at leve op til habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne iværksættes.

For hvert Natura 2000-område skal der udarbejdes en selvstændig basianalyse, der indeholder en kort sammenfatning med tekniske bilag og kortbilag. I basianalysen findes en gennemgang af den eksisterende viden om de naturtyper og arter som områderne er udpeget for.

Amterne udarbejder basianalysen for de enkelte Natura 2000-områder. Strukturreformen har medført, at opgaven er fremrykket, og amterne skal derfor aflevere analyserne til Staten senest den 1. juli 2006.

Fremrykningen af amternes arbejde med basianalysen betyder, at amterne ikke kan udarbejde den i loven krævede tilstandsvurdering af de enkelte områder. Tilstandsvurderingen udarbejdes derfor efterfølgende af staten.

Fredsskovpligtige arealer Amterne er ansvarlige for udarbejdelse af basianalysen for arealer, som ikke er omfattet af skovloven. Sideløbende med amternes planlægning udarbejder Skov- og Naturstyrelsens landsdelscentre en basianalyse for skovbevoksede, fredsskovpligtige arealer. En samlet basianalyse for hvert Natura 2000-område skal således sammenstykkes af to dele.

Idéfase Det næste trin er en offentliggørelse af basianalysen i forbindelse med en idéfase på minimum ½ år, hvor der indkaldes ideer til den videre planlægning.

Indsatsprogram Herefter udarbejder Staten senest i december i 2008 færdige Natura 2000-planer for alle områderne (inklusive målfastsættelser og indsatsprogrammer). Planerne skal i offentlig høring i minimum ½ år og de endelige planer fremlægges i december 2009.

Gunstig bevaringsstatus

I direktiverne er der krav om at fastholde eller genoprette ”gunstig bevaringsstatus” for de arter og naturtyper, som områderne er udpeget af hensyn til. For at en naturtype eller art kan siges at have gunstig bevaringsstatus skal en række kriterier være opfyldt.

Naturtyper En naturtypes bevaringsstatus anses for gunstig, når

- “det naturlige udbredelsesområde og de arealer, det dækker inden for dette område, er stabile eller i udbredelse”, og
- “den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for dens opretholdelse på lang sigt, er tilstede og sandsynligvis fortsat vil være det i en overskuelig fremtid”, og
- ”bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for den pågældende naturtype, er gunstig.”

Arter En arts bevaringsstatus anses for “gunstig” når

- “data vedrørende bestandsudviklingen af den pågældende art viser, at arten på langt sigt vil opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder”, og
- “artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang, eller der er sandsynlighed for, at det inden for en overskuelig fremtid vil blive mindsket”, og
- ”der er – og sandsynligvis fortsat vil være – et tilstrækkeligt stort levested til på langt sigt at bevare dens bestande”.

2 Beskrivelse af området

Habitatområdet ligger i Blåbjerg Kommune og dækker et areal på ca. 692 ha. Området er helt domineret af kystklitter. Mod vest dominerer de åbne klitlandskaber, mens den østlige del udgøres af Blåbjerg Egekrat.

Administrative bindinger

Området er primært offentligt ejet. En mindre del af Hennegårds klitter og heden syd for Lyngbos Hede er privatejet.

Fredning

Lyngbo Hede blev fredet i 1966 med det formål at bevare klit- og hedearealerne. Det fredede areal omfatter 236 ha.

Et område på 80 ha ved Hennegårds klitter blev i 1993 fredet med det formål at sikre et åbent hedeareal og beskytte floraen og faunaen.

Naturbeskyttelsesloven

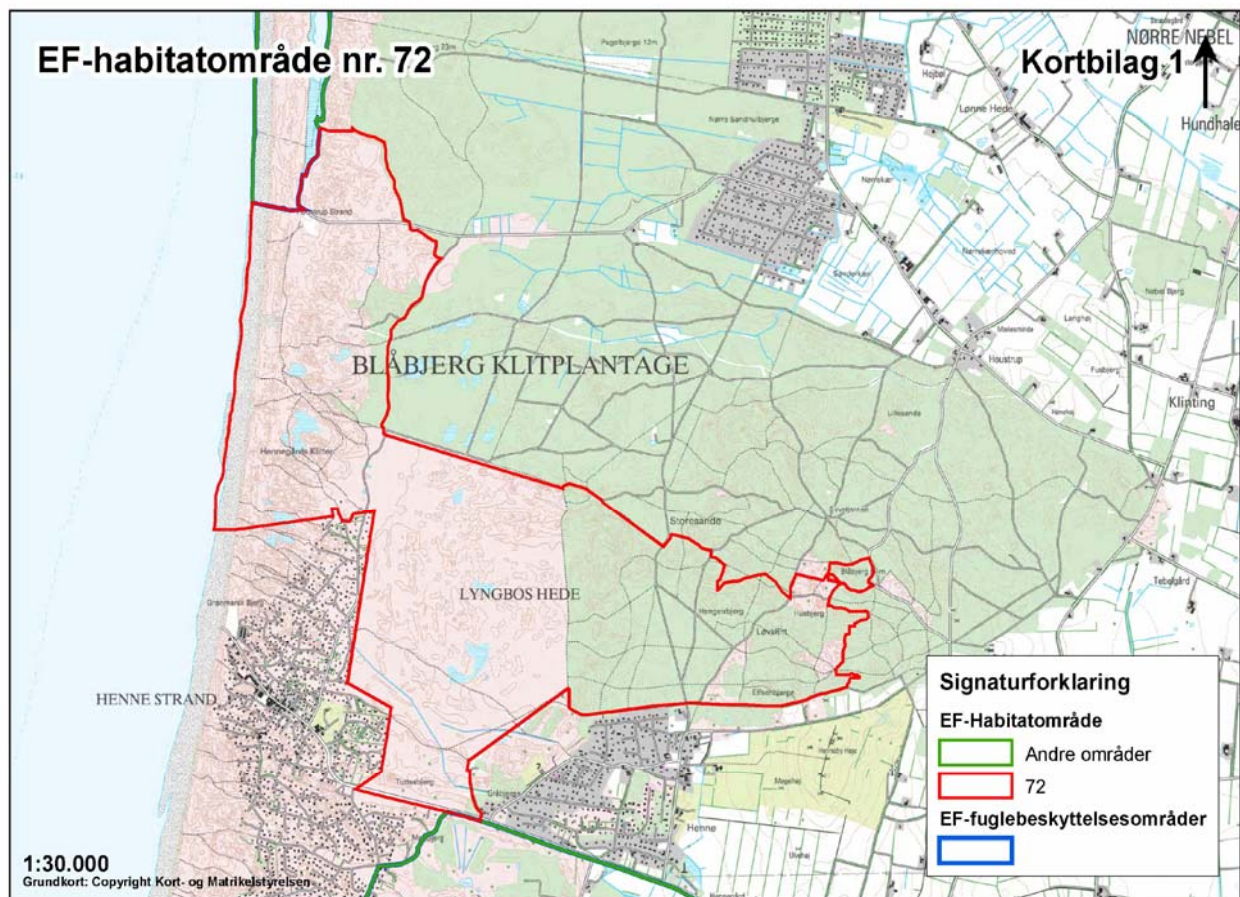
Områdets hede- og moseområder er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Alle § 3 arealer er A-målsat i amtets naturkvalitetsplan og af de store hedearealer lever kun et enkelt hedeareal ikke op til målsætningen. En række mindre mose- og hedelokaliteter i plantageområdet lever ikke op til målsætningen. Hele området er udpeget som hovedindsatsområde.

Klitfredning

Med klitfredningen er zonen langs kysten, som inkluderer havklitten, forstranden og et 300 meter bælte bag klitten omfattet af naturbeskyttelseslovens § 8. De 300 meter regnes fra det sted, hvor en sammenhængende vegetation begynder. Klitter, der ligger mere end 300 m fra stranden, og som ikke har hede- eller overdrevsvegetation, er ikke beskyttet af national lovgivning.

Tabel 2.1. Oversigt over udpegningsgrundlaget for EF-Habitatområde nr. 72 (Blåbjerg Egekrat, Lyngbos Hede og Hennegårds Klitter). Prioriterede arter og naturtyper er markeret med *. For naturtyper er angivet det kortlagte areal af naturtypen. For arter er vist udbredelsen af det potentielle levested, mens udbredelsen af det kendte levested er angivet i parentes. For hver art og naturtype er det angivet i tabellen, hvis der findes et særskilt databilag.

Nr.	Naturtype / Art	Areal/ længde	Antal levesteder / forekomster	Bilag
Søer				
3130	Søbred med småurter	-	-	-
Terrestriske naturtyper				
2110	Forklit	9 ha	1	2.2
2120	Hvid klit	11 ha	2	2.3
2130	*Grå/grøn klit	100 ha	2	2.4
2140	*Klithede	322 ha	2	2.5
2160	Havtornklit	0,2 ha	1	-
2170	Grårisklit	4,7 ha	2	-
2190	Klitlavning	11 ha	1	2.6
2250	*Enebærklit	-	-	-
Skov naturtyper				
2180	Skovklit	4,5 ha	1	-
Ikke på udpegningsgrundlagetxxx				
7150	Tørvelavning	0,3 ha	1	2.7

Figur 1. Oversigtskort over beskyttelsesområdet

Landskab og geologi

Hele habitatområdet udgøres af et kuperet kystklitlandskab. I den vestlige del af Blåbjerg Klitplantage findes et højere klitparti der nu er tilplantet. I plantagen findes klitten "Blåbjerg" på 64 m. o. h. Blåbjerg er det højeste punkt i området og fungerede tidligere som sømærke, fordi det tydeligt kunne ses fra havet.

Hydrologiske forhold

På Lyngbos Hede har der tidligere været anlagt en dyb grøft, hvis primære formål var afvanding af det tilstødende sommerhusområde. Grøftningen har dog også afvandet en del fine moser (klit- og tørvelavninger) på heden. I forbindelse med et naturgenopretningsprojekt er grøften i foråret 2005 blevet lagt i lukkede rør gennem området, se også afsnit 7 naturforvaltning og pleje.

Arealanvendelsen før og nu

Habitatområdet består udelukkende af naturområder og plantage. Tidligere har husdyr afgræsset arealerne i varierende omfang. Der har dog ikke været drift på arealet i de seneste 50 – 100 år. I dag bruges plantagerne rekreativt, men store dele af klit- og hedeområderne er lukket for offentligheden, da der spredt i området ligger skarp ammunition fra 2. verdenskrig.

3 Habitatområdets naturtyper og arter

Beskrivelse af naturtyper

- Søer* Der findes meget sparsomme oplysninger om søerne i området. Søerne ligger på meget mobilt og vandgennemtrængeligt substrat, de er derfor små, sjældne og kortlivede. Der erkendes på et luftfoto fra 2004 kun én enkelt lille, muligvis gravet sø som alternativt er en naturlig klitsø, men nye damme og pytter opstår og forsvinder med jævne mellemrum. Søernes midlertidige karakter må betegnes som naturlig, og trusler kan ikke opregnes.
- Hvid klit og forklit* Forekomster af forklit (2110) og hvid klit (2120) er registreret langs hele kystlinjen i habitatområdet.
- Grå/grøn klit* Nærmest kysten findes arealer med grøn klit, men størstedelen af arealerne er grå klit, der er domineret af en forholdsvis artsfattig vegetation af især bølget bunke og revling. Mere end $\frac{3}{4}$ af arealet har en middelhøj urtevegetation, mens arealet med bart sand eller lav urtevegetation er meget lille. Der findes dog udbredt på lokaliteten arealer med rig lavflora og/eller rig karplanteflora. Mod øst i området i Blåbjerg Plantage findes spredte arealer helt domineret af bølget bunke, som er kortlagt som grå/grøn klit.
- Klithede* De største arealer med klithede (2140) findes på Lyngbos Hede, der blev brændt af i forbindelse med klithedeprojektet.
- Klitlavning og tørvelavning* Klitlavningerne (2190) er hovedsageligt våde urtedominerede klitlavninger, som rummer mindre partier med klart vand. På Lyngbos Hede findes enkelte tørvelavninger (7150) med soldug og næbfrø. I forbindelse med klithedeprojektet er en grøft, der gennemskærer Lyngbos Hede blevet delvist rørlagt. Effekten af den ændrede afvanding af området er endnu ikke kendt.
- Enebærklit* Naturtypen enebærklit (2250) er en del af udpegningsgrundlaget for habitatområdet. Der blev ved kortlægningen registreret enkeltstående ener på Lyngbos Hede, men ingen steder blev der set grupper af ene.
- Skovnaturtyper* Ved NOVANA-kortlægningen blev der registreret enkelte forekomster af skovnaturtyper, men der er ikke indsamlet oplysninger om områdernes artssammensætning eller struktur. De væsentligste forekomster af skovnaturtyper må forventes at være på de fredsskovpligtige arealer i Blåbjerg Egekrat.
- Havtornklit og grårisklit* Der er kortlagt mindre arealer med naturtyperne havtornklit (2160) og grårisklit (2170) i habitatområdet. Men da naturtyperne ikke er omfattet af NOVANA-kortlægningen, er der ikke indsamlet oplysninger om vegetationshøjde, naturtypespecifikke strukturer m.v.

4 Mangler i datagrundlaget

- Naturtyper* En række naturtyper var ikke en del af NOVANA-kortlægningen. Disse naturtyper er ikke fuldstændigt kortlagt i området, og amtet har ingen supplerende data, der kan danne grundlag for en egentlig tilstandsvurdering af naturtyperne. Der mangler generelt viden om områdets småsøer, der ikke er undersøgt m.h.t. bestemmelse af naturtype eller vurdering af tilstand og trusler. Søbred med småarter 3130 blev slet ikke registreret under kortlægningen, men naturtypen bør eftersøges i området. Da de fleste søer er temporære søer er de vanskelige at angive på kortbilag.

5 Foreløbig trusselsvurdering

Eutrofiering og tilgroning

Reduceret dynamik

Klitnaturtyperne er kendetegnet ved at være meget dynamiske. I mange klitområder er naturtypernes tilstand truet af en dæmpet dynamik. Der er gennem tiden gennemført sandflugtsdæmpende tiltag, som f.eks. tilplantning med hjælme i de hvide klitter og længere fra kysten tilplantning med bjerg-fyr. Tidligere har befolkningens anvendelse af klitterne skabt tilstrækkelig dynamik til at de lysåbne naturtyper kunne bevares. Det gælder særligt fårehold, der dels ved græsning, dels ved slitage i form af fårestier og læhuller løbende har skabt åbne pletter i vegetationen og forhindret tilgroning med konkurrencesterke urter og træer. Amtet har ikke konstateret nyere klitdæmpende tiltag i området, men på en væsentlig del af de lysåbne naturtyper, sker der en væsentlig tilgroning med bjerg-fyr og urter, der er tilpasset en lav grad af forstyrrelse. Luftfotos af det samme område i hhv. 1965 og 2005 viser tydeligt forskel i vegetationsdækket (Figur 5.1).

Kvælstofdeposition

Alle klitnaturtyperne er kvælstoffølsomme med en tålegrænse på 10–20 kg N/ha/år. Den artsrige lavflora, der findes sporadisk i området, er generelt mere følsom med en tålegrænse på 10-15 kg/ha/år. Den beregnede kvælstofdeposition i området er gennemsnitligt mellem 12 og 18 kg N/ha/år, dvs. tæt på naturtypernes tålegrænse. Naturtypernes sårbarhed mod næringsbelastningen forstærkes af den manglende dynamik i området.

Slitage

Ikke mindst strandgæsternes færdsel i området giver anledning til slitage. Det er langt overvejende badestierne fra parkeringspladser gennem de ydre klitter til forstranden, der bliver påvirket af færdslen. Der er lokalt tale om en betydelig slitage, der ødelægger plantevæksten. En mere ekstensiv færdsel vil i stedet føre til en moderat øgning af dynamikken i klitterne, som vil gavne opretholdelsen af en god naturtilstand i klitten.

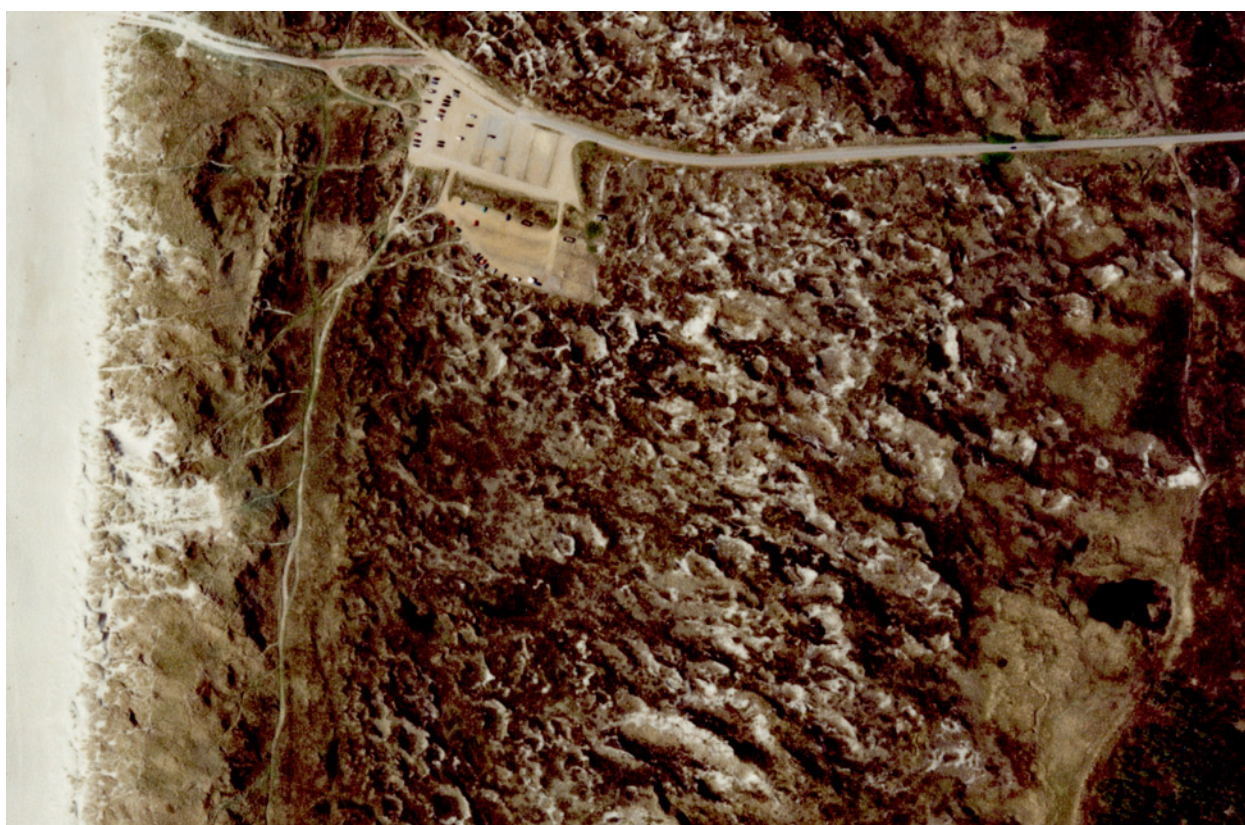
Arealreduktion af naturtyper

Manglende naturpleje

Tilgroning er den væsentligste årsag til reduktion af arealet med lysåbne klitnaturtyper i habitatområdet. På kort sigt er tilgroning ikke en trussel mod arealerne på Lyngbos Hede, hvor der for nyligt blev foretaget afbrænding af heden. På de øvrige arealer sker der en tilgroning med især bjerg-fyr.

Succession mod klithede

Fra den hvide klit (2120) og den grå/grønne klit (2130) sker der en gradvis udvikling mod klithede (2140). Den udvikling accelereres, hvis der ikke sker regelmæssige forstyrrelser af arealerne. Det må derfor forventes, at arealet af hvid klit og grøn klit vil falde med tiden, processen kan dog modvirkes ved at øge dynamikken i området, f.eks. ved afgræsning med får.

Figur 5.1. Luftfotos af klitparti ved Houstrup Strand. Øverst et luftfoto dateret 26. maj 1965, nederst luftfoto er dateret 25. maj 2001. Begge billeder er vist i målestok ca. 1: 5.000. Andelen af vegetationsløse partier er reduceret væsentligt i løbet af de 36 år, der er gået imellem de to optagelser.

Invasive arter

Arealet med invasive arter udgør for de lysåbne naturtyper i området generelt mindre end 10 % af arealet. Det er især bjergfy og mosarten stjerne-bredribbe (*Campylopus introflexus*) som breder sig på arealerne. Desuden er der enkelte registreringer af rynket rose. Tilgroningen med bjergfy er omtalt ovenfor. Stjerne-bredribbe dækker knap så store arealer, men arten er problematisk, fordi den koloniserer de åbne partier, hvor den udkonkurrerer den naturlige mos- og lavflora. Rynket rose er endnu ikke noget væsentligt problem, men arten har andre steder vist sin evne til at sprede sig og udkonkurrere det naturlige planteliv i klitterne.

6 Modsatrettede naturinteresser

Krondyr

Der er i habitatområdet en stor naturlig krondyrbestand. Krondyrene græsser på heden og er især glade for den nyspirede lyng, der kommer frem efter en afbrænding af heden. Oksbøl Statsskovdistrikt har gennem en årrække fortaget naturpleje i området med det sigte at forynge lyngen primært af hensyn til krondyrbestanden. Den ret intensive plejeindsats med store og hyppige afbrændinger, kan dog have negative konsekvenser for en række af hedens dyr og planter, der kan have vanskeligt ved at genindvandre på arealerne hvis afbrændingerne forekommer for hyppigt. Det kan medføre hede med en relativt artsfattig flora og fauna.

7 Naturforvaltning og pleje

Klithedeprojekt

I årene 2001–2005 blev der gennemført et projekt, der skal styrke den løbende indsats for at genoprette, pleje og beskytte klithederne i Danmark. Projektet, der blev støttet af EU's LIFE NATURE-ordning, dækkede klitheder i habitatområder fra Læsø og Skagen i nord til Rømø i syd. Projektet havde til formål at få forbedret bevaringsstatus for en række vigtige naturtyper tilknyttet klithederne, hvilket skete gennem rydning af træopvækst på tilgroede hedeområder, afbrænding af hedevegetation, etablering af græsning, genoprettelse af en mere naturlig hydrologi og etablering af fladvandede yngleområder for en række af vore sjældne padder.

EU-projektet blev koordineret af Skov- og Naturstyrelsen, der også via de lokale statsskovdistrikter var vigtige aktører i forbindelse med gennemførelsen. Desuden deltog Nordjyllands Amt, Viborg Amt, Ribe Amt og Sønderjyllands Amt i projektet.

Tildækning af grøft

Lyngbos Hede indgår i klithedeprojektet. Heden er blevet ryddet for bjergfy og mosikafbrændt i flere omgange indenfor de seneste år.

I den vestlige og sydlige del af heden blev der i 1966 anlagt en kanal for at bortlede overfladevand i ekstreme nedbørssituationer fra det nærliggende Henne Strand sommerhusområde. Kanalen har en drænende effekt på heden, hvilket betyder at våde partier hurtigere udtørres, eller helt mangler i forår og sommer. Ved at rørlægge en del af strækningen og opføre tre stemmeværker i form af rørbroer, kan man sikre en lokal vandstandshævning på heden uden at det får indflydelse på grundvandstanden i sommerhusområdet. Det er et arbejde som er udført i 2005.

8 Nykonstaterede eller nyindvandrede naturtyper

Naturtypen tørvelavning (7150) indgår ikke i udpegningsgrundlaget for habitatområdet. Selvom naturtypen kun er registreret et enkelt sted på et begrænset areal repræsenterer den en væsentlig værdi i klitlavningerne i området. Ved en kommende revision af udpegningsgrundlaget for området bør denne naturtype derfor tilføjes til listen.

9 Litteraturliste

Anvendt litteratur

Fredshavn (2004). Teknisk anvisning til kortlægning af terrestriske naturtyper. http://www2.dmu.dk/1_Om_DMU/2_Tvaer-funk/3_fdc_bio/ta/TA-N3-101.pdf

Jensen, H. S. (2006) Restoration of Dune Habitats along the Danish West Coast, Skov- og Naturstyrelsen, LIFE02/NAT/DK/8584

Ribe Amt (2005b). Naturen i Blåbjerg Kommune.

Ribe Amt (2006b). Naturtyper i Ribe Amt.

Skov- og Naturstyrelsen (2003): Manual vedr. vurdering af de lokale miljøeffekter som følge af luftbåret kvælstof ved udvidelse og etablering af større husdyrbrug. Udgivet af Miljøministeriet. <http://www2.skovognatur.dk/udgivelser/2003/87-7279-537-9/pdf/helepubl.pdf>

Skov- og Naturstyrelsen (2005a): Opdatering af Ammoniakmanualen. Brev til amterne af 15. december. <http://www.skovognatur.dk/Udgivelser/Tidligere/2003/ammoniakmanualen.htm>

Skov- og Naturstyrelsen (2005b): Vejledning til amterne om udarbejdelse af Natura 2000-basisanalyse. http://www.skovognatur.dk/NR/rdonlyres/B94B1028-F744-40DE-83DE-42C6A48E4D3A/9626/Basis_vejl_final.pdf

Søgaard, B. et.al. (2003): Kriterier for gunstig bevaringsstatus. Naturtyper og arter omfattet af EF-habitatdirektivet & fugle omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. 2. udgave. Danmarks Miljøundersøgelser. 462 s. - Faglig rapport fra DMU, nr. 457. <http://faglige-rapporter.dmu.dk>.

Baggrundslitteratur

Nedenstående liste er en fortegnelse over kilder til mere generel information om naturforholdene i habitatområderne, herunder en række ældre naturregistreringer, rapporter m.v. der ikke er citeret i selve basisanalysen.

Miljø- og Energiministeriet (1998). Rødliste 1997 over planter og dyr i Danmark.

Miljø- og Energiministeriet/Skov og Naturstyrelsen (2000). Danske naturtyper i det europæiske NATURA 2000 netværk.

Peter Wind (1994). Oversigt over botaniske lokaliteter. 10. Ribe Amt, Miljø- og Energiministeriet. Skov- og Naturstyrelsen.

Ribe Amt (1970). Generel Landskabsplan for Ribe Amt..

Ribe Amt (1985). Landskaberne – Kortlægning og beskrivelse samt oversigtlig vurdering.

Ribe Amt (1982). Søer og moser i Ribe Amt - En vegetationsregistrering.

Ribe Amt (1985). De geologiske og biologiske fredningsinteresser – Kortlægning og beskrivelse samt oversigtlig vurdering.

Ribe Amt (1986). Fredningsplanlægning – Heder i Ribe Amt.

Sønderjyllands og Ribe amter for Styregruppen i Projekt Nationalpark Vadehavet (2005). Natur i vadehavsområdet – beskrivelse af nuværende og potentielle naturværdier.

Ribe Amt (2002). Naturovervågning i Ribe Amt. Strandenge i Ribe Amt – status 2000.

Ribe Amt (2003). Regionplan 2012

Ribe Amt (2005). Naturtyper og arter. Status 2004 – NOVANA.

Bilag 1

Læsevejledning til Basisanalysen

Indhold

1 Basisanalysernes opbygning	2
Beskrivelse af Natura 2000-området	2
Natura 2000-områdets naturtyper og arter	2
Foreløbig trusselsvurdering	3
Modsatrettede interesser	3
Naturforvaltning og pleje	3
Nykonstaterede eller nyindvandrede arter og naturtyper	3
2 Basisanalysernes tekniske bilag	4
NOVANA-kortlægning	4
Væsentlige datakilder for arter	4
3 Basisanalysernes kortbilag	5
Naturtypekortlægning	5
Levesteder for arter	5
MVJ-Støtte og pleje	5

1 Basisanalysernes opbygning

Basisanalyserne er udarbejdet i henhold til Skov- og Naturstyrelsens vejledning til amterne om udarbejdelse af Natura 2000-basisanalyse (Skov- og Naturstyrelsen 2005b). I henhold til vejledningen er det i første omgang prioriteret at beskrive de kortlagte naturtyper og udpegningsgrundlaget. Dernæst er en mere fuldstændig kortlægning af områderne prioriteret. Slutteligt er eventuelle supplerende oplysninger om andre naturtyper og arter medtaget, hvor det vurderes at være særligt relevant.

Der er udarbejdet basisanalyser for alle habitat- og fuglebeskyttelsesområder. Hvor det skønnes hensigtsmæssigt, er flere områder behandlet i samme analyse – f.eks. ved overlap mellem flere habitatområder eller mellem habitat- og fuglebeskyttelsesområder.

De enkelte basisanalyser indeholder følgende afsnit:

Beskrivelse af Natura 2000-området

I basisanalysernes afsnit 2 præsenteres Natura 2000-området m.h.t. administrative bindinger, landskab og geologi, hydrologi og arealanvendelse. Desuden er der i dette afsnit vist en tabel med udpegningsgrundlaget for det enkelte Natura 2000-område. Udpegningsgrundlaget er den liste over arter og naturtyper, som områderne er udpeget for at beskytte.

Natura 2000-områdets naturtyper og arter

I basisanalysernes afsnit 3 præsenteres den viden, der er tilgængelig om de arter og naturtyper, der findes på udpegningsgrundlaget. Oplysningerne stammer fra en række forskellige kilder, hvoraf de vigtigste er:

NOVANA-Kortlægning

Langt hovedparten af data til beskrivelse af naturtyperne er hentet fra kortlægning af naturtyper i habitatområderne, en kortlægning som er en del af NOVANA-programmet ([Fredshavn 2004](#)). Ved denne kortlægning er naturtypernes forekomst i hvert habitatområde kortlagt. Om hver forekomst af en naturtype, er der registreret en række oplysninger om arealernes struktur (vegetationshøjde, fugtighed, andelen af vedplanter, forekomst af invasive arter mv.).

Planteliste

For hver forekomst af naturtypen i habitatområdet er der udlagt én cirkel med en radius på 5 meter (efterfølgende ”5m cirkel”). Cirklen er udlagt, så den repræsenterer forekomsten af naturtypen bedst muligt. Inden for cirklen registreres alle forekommende plantearter.

18 naturtyper

Kortlægningen omfatter som udgangspunkt alene 18 af de naturtyper som forekommer på habitatdirektivets bilag II. Herudover findes sporadiske oplysninger om andre naturtyper, men kun i begrænset omfang med artslistor og supplerende arealbeskrivelser.

TILDA

Data fra NOVANA-kortlægningen er gemt i databasen ”TILDA”. Og de kortlagte polygoner er digitaliseret i GIS (Disse er vist på kortbilag, se nedenfor). De arealangivelser, der er vist for naturtyperne i tabel 2.2 er baseret på dataudtræk fra TILDA. Naturtyper, som ikke er kortlagt, har ingen arealangivelse.

Naturkvalitetsplan

Datamaterialet fra NOVANA-kortlægningen er for det tidligere Ribe Amt suppleret med oplysninger fra amtets naturkvalitetsregistrering. Disse data er

indsamlet i perioden 1998-2004 i forbindelse med udarbejdelsen af Ribe Amts Naturkvalitetsplan for amtets § 3 områder. Der er primært tale om plantelister, og en generel beskrivelse af den enkelte lokalitets naturindhold. Data fra Naturkvalitetsplanen er primært brugt som indikation af, hvilke Natura 2000-naturtyper et område kan indeholde, og dermed som grundlag for nærmere kortlægning af naturtyperne.

Artsoplysninger

Baggrundsoplysningerne om arter stammer dels fra NOVANA-programmet og fra amtets øvrige overvågning/administration. For fuglenes vedkommende stammer en betydelig del af datagrundlaget fra Danmarks Miljøundersøgelser og Dansk Ornitologisk Forening.

Foreløbig trusselvurdering

En række forskellige påvirkninger af naturen udgør en trussel for de naturtyper og arter, Natura 2000-områderne er udpeget for. Basisanalyserns afsnit 4 omhandler den foreløbige trusselvurdering for områdernes udpegningsgrundlag. Omfanget af den enkelte trusselstype vurderes, herunder vurderes det, om arter eller naturtyper er akut truede. Vurderingen baseres på opsamlet viden og erfaring fra NOVANA-kortlægningen og amtets øvrige administration.

Væsentlige trusler

I Bilag 3 er kort gennemgået de væsentligste typer af trusler mod arter og naturtyper.

Modsatrettede interesser

Basisanalyserns afsnit 5 beskriver de modsatrettede interesser mellem forvaltning af naturtyper/ arter på udpegningsgrundlaget. Det angives således, hvilke tiltag der forhøjer naturtilstanden for én udpegningsnaturtype/art, men samtidig forringer naturtilstanden for en anden.

Der vil i nogle tilfælde være arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget der har så forskellige krav til levested, at det kan være vanskeligt at opnå gunstig bevaringsstatus for alle naturtyper og arter i området. Det kan f. eks. være græsning på en strandeng. Relativt intensiv græsning holder vegetationen kort og tæt. Det begunstiger en række karakteristiske plantearter. Men hvis græsningen er så tæt, at der ikke efterlades tuer eller mindre områder med højere græs, hvor almindelig ryle og brushane kan placere deres reder, forsvinder disse fugle fra området.

Naturforvaltning og pleje

Basisanalyserns afsnit 6 beskriver overordnet de plejetiltag, der er gjort i området, og som kan forventes at have en effekt i fremtiden.

Nykonstaterede eller nyindvandrede arter og naturtyper

Basisanalyserns afsnit 7 oplister de nykonstaterede eller nyindvandrede forekomster af arter eller naturtyper, der aktuelt ikke indgår i udpegningsgrundlaget, men som vil skulle vurderes i forbindelse med en kommende revision af udpegningsgrundlagene. Det drejer sig eksempelvis om arter og naturtyper på bilag 1 eller 2 til EF-habitatdirektivet eller på bilag 1 til EF-fuglebeskyttelsesdirektivet.

2 Basisanalysernes tekniske bilag

I basisanalysens tekniske bilag (Bilag 4) er det angivet hvilke data, der ligger til grund for vurderinger i forhold til naturtyper og arter. I bilaget er en sammenstilling af de væsentligste data for arter og naturtyper, men i vidt omfang henvises til datakilder eller rapporter, hvor data er behandlet grundigere end her.

NOVANA-kortlægning

Langt størstedelen af data for naturtyperne er hentet i TILDA og stammer fra NOVANA-kortlægningen (se ovenfor). Efter inspiration fra en fællesamtlig arbejdsgruppe er der udarbejdet et antal standardpræsentationer for hver naturtype, for at illustrere en række forhold vedr. naturtypens areal, struktur, tilgroning, eutrofiering og hydrologi.

For den enkelte naturtype er angivet hvor mange steder den forekommer, og hvor stort et areal den udgør i habitatområdet. Det er vigtigt at være opmærksom på, at data i mange tilfælde baseres på meget få registreringer af naturtypen

I naturtypekortlægningen blev det registreret hvorvidt en eller flere naturtypekarakteristiske strukturer forekom (udbredt, spredt eller slet ikke). Det gælder f.eks. om der var ”Udbredte forekomster af klokkelyng” på våd hede eller ej. Naturtypekarakteristiske strukturer er fremstillet i en matrice med arealfordeling i forhold til en 3-trins-vurdering af de enkelte strukturers udbredelse.

Strukturer, som relaterer sig til vegetationshøjde, vedplantevækst, hydrologi, drift og pleje er angivet med arealfordeling i forhold til en 5-trins-klassificering.

Ellenberg-værdier

Ellenberg’s indikatorværdier er værdier, der for en given planteart angiver dens præference mht. fugtighed, lys, pH, salinitet og næringsstofindhold på en skala fra 1 til 10 (dog 12 for fugtighed) (Ellenberg 1991). Ellenberg-værdier for de enkelte naturtyper er angivet som et gennemsnit af den gennemsnitlige Ellenberg-værdi for de enkelte 5m-cirkler. Det bør bemærkes, at Ellenberg-værdierne ikke er frekvensvægtede, og at arter, som optræder fåtalligt i 5m-cirklerne, således kan vægte uforholdsmæssigt højt.

Karakteristiske arter

Karakteristiske arter jf. fortolkningsmanualen er oplistet, og andelen af cirkler med fund er angivet. I den forbindelse henledes opmærksomheden på, at arterne ikke i alle tilfælde kan betegnes som karakteristiske for den pågældende naturtype under danske forhold. Fravær af karakteristiske arter skal således ikke nødvendigvis ses som et udtryk for, at naturtypens tilstand er dårligere, end det kunne forventes.

Væsentlige datakilder for arter

De væsentlige kilder om fugleforekomster stammer fra udtræk fra DOF-databasen (Fugle), DMU-data for arter, reservattællinger, projektbeskrivelser og naturplaner.

3 Basisanalysernes kortbilag

Kortbilag

Kortgrundlaget findes som aktive web-baserede kort på www.vandognatur.dk. Her vil man dels kunne finde den aktuelle kortlægning af naturtyper i habitatområderne, dels den foreløbige vurdering af kendte og potentielle levesteder for de arter, der indgår i udpegningsgrundlaget for de enkelte områder. Der er for hvert område vist et enkelt oversigtskort over området i selve basisanalysen.

Naturtypekortlægning

Kortene viser udbredelsen af de naturtyper, som er blevet kortlagt i perioden 2004 – 2005 (Danmarks Miljøundersøgelser 2004). Desuden er kortene i et vist omfang blevet suppleret med andre relevante naturtyper som f.eks. 3160 (Brunvandede søer og vandhuller) og 91D0 (*Skovbevoksede tørvemoser), men for disse naturtyper er kortlægningen langt fra komplet.

Levesteder for arter

Kortene viser de kendte og de potentielle levesteder for de arter på udpegningsgrundlagene, som har afgrænsede og definerbare levesteder. I enkelte tilfælde er arter som ikke indgår på det aktuelle områdes udpegningsgrundlag medtaget. Såfremt hele det beskrevne område vurderes at være levested for en art for udpegningsgrundlaget, er levestedet ikke nødvendigvis digitaliseret. Afgrænsningen af levestederne er baseret på faglige skøn sammenholdt med tidligere og aktuelle registreringer af forekomster.

I de tilfælde hvor en arts levested rækker ud over afgrænsningen af beskyttelsesområdet, er kun den del af levestedet, der er i området vist på kortet.

MVJ-Støtte og pleje

Der er på hjemmesiden adgang til kort over gældende MVJ-aftaler.

Bilag 2

Beskrivelse af arternes biologi

Bilaget er udgået. Arternes biologi er beskrevet på Skov- og Naturstyrelsens hjemmeside:

http://www.skovognatur.dk/Emne/Natura2000/Arter_habitat/

Bilag 3

Beskrivelse af væsentlige typer af trusler

Bilaget er udgået. Findes i stedet på hjemmesiden for Idéfasen:

<http://www.vandognatur.dk>